

Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору

21–23 жовтня 2014 р. у м. Києві відбулася міжнародна наукова конференція «Місце і роль бібліотек у формуванні національного інформаційного простору» – щорічний науковий форум Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського, Асоціації бібліотек України і Ради директорів наукових бібліотек та інформаційних центрів академії наук – членів Міжнародної асоціації академії наук.

У роботі конференції взяло участь понад 400 фахівців. Серед них – відомі вчені, керівники бібліотечної галузі, співробітники вітчизняних бібліотек та наукових установ, зарубіжні гості, окрема делегація Бібліотеки імені Врублевських Литовської академії наук на чолі з директором Сігітасом Нарбутасом, директор представництва компанії «Ельзевір» у Росії, Білорусі та Україні Марат Фатхулін та ін.

У ході триденної роботи міжнародного форуму відбулися пленарне та шість секційних засідань, два засідання круглих столів, а також два науково-практичні семінари з проблем формування електронних інформаційних ресурсів наукових бібліотек, їх інформаційно-аналітичної діяльності, оновлення змісту підготовки фахівців нової генерації, а також перспектив міжбібліотечної взаємодії у формуванні національного електронного інформаційного простору.

Концептуальною щодо визначення бібліотечних стратегій в умовах цифрового суспільства була доповідь на пленарному засіданні академіка НАН України, академіка-секретаря Відділення історії, філософії та права, голови Інформаційно-бібліотечної ради НАН України, почесного генерального директора НБУВ **О. С. Онищенко**. Доповідач з-поміж стратегічних напрямів діяльності бібліотек в умовах бурхливого наповнення інформаційного середовища новими носіями інформації і розвитку множинності каналів інформації виокремив стратегію номер один – курс на інтегративний інформаційний мультиресурс та інтегративний інформаційний мультисервіс. На його переконання, майбутнє бібліотек – передусім у багатстві, новизні, якості сервісу.

Про реальні кроки в окресленому напрямі йшлося у виступах начальника управління регіональної та культурно-просвітницької роботи Міністерства культури України **Л. С. Нікіфоренко**, заступника директора з наукових питань Бібліотеки імені Врублевських Литовської академії наук **Р. Циценене**, генерального директора Національної парламентської

бібліотеки України **Т. І. Вилегжаниної**, заступника директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України, члена-кореспондента НАН України **А. А. Крючина**, президента Української бібліотечної асоціації **І. О. Шевченко**, директора представництва компанії «Ельзевір» **М. Фатхуліна**. Низку конструктивних пропозицій щодо формування фундаментальної електронної бібліотеки «Україніка» виклав у своїй доповіді генеральний директор НБУВ **В. І. Попик**. Наголошуючи на особливому державницькому значенні формування фундаментальних електронних бібліотечних ресурсів, які б максимально повно розкривали вітчизняну історико-культурну спадщину, надбання сучасності й перспективи суспільного розвитку, доповідач, зокрема, зазначив: Україна відчутно відстає від інших країн Європи у розгортанні своєї цифрової національної книжково-документної колекції. Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського, маючи вагоме дослідницьке науково-методичне підґрунтя й величезну бібліографічну базу україніки, нині готова до виконання складного і багатопланового завдання формування національної цифрової колекції – «Україніка». Йдеться про створення ресурсу, який би зосереджував комплекс знань про нашу Батьківщину, наголосив В. І. Попик.

Окреслені доповідачами під час пленарного засідання нагальні проблеми та пріоритетні завдання бібліотечно-інформаційних інституцій стимулювали жваві дискусії учасників секцій, семінарів та круглих столів, що відбулися у рамках конференції за основними напрямками бібліотечно-інформаційної діяльності.

Тези доповідей учасників конференції були опубліковані на порталі Бібліотеки та видані окремою книгою ще до початку форуму.

Учасники та гості зібрання мали змогу переглянути тематичні документні та художні експозиції, виставки видань НБУВ, розгорнуті у залах Бібліотеки.

Знаковою подією конференції стала зустріч керівництва Національної бібліотеки імені В. І. Вернадського з делегацією Бібліотеки імені Врублевських Литовської академії наук. Сторони визначили основні напрями партнерської взаємодії, намітили план першочергових заходів спільної наукової діяльності.

У рамках конференції відбулася нарада керівників провідних бібліотек України, Української бібліотечної асоціації та Асоціації бібліотек Ук-

раїни. Її учасники обговорили засади стратегічного розвитку бібліотечно-інформаційної сфери України на період до 2020 р. Одноставну підтримку отримала пропозиція генерального директора Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського В. І. Попика підготувати звернення до урядових інституцій та до керівництва Верховної Ради Ук-

раїни щодо удосконалення бібліотечно-інформаційного законодавства, зокрема що стосується врегулювання процедури закупівлі комп'ютерного обладнання для бібліотек та інформаційних установ.

Лідія Поперечна,
мол. наук. співробітник НБУВ

Формування національного інформаційного простору: інтеграція та кооперація зусиль бібліотек України та інформаційних інституцій

До роботи секції «Формування національного інформаційного простору: інтеграція та кооперація зусиль бібліотек України та інформаційних інституцій» долучилися фахівці провідних бібліотечно-інформаційних установ та вишів країни. У центрі уваги учасників секційного засідання були питання налагодження ефективної взаємодії бібліотечних, архівних і музейних установ зі створення вітчизняних високоякісних і змістовних інформаційних ресурсів, запровадження нових форм обслуговування користувачів на основі інформаційно-комунікаційних технологій, популяризації бібліотечно-інформаційних продуктів і послуг у суспільстві, піднесення рівня інформаційної культури користувачів та співробітників бібліотек. Присутні заслухали і обговорили низку ґрунтовних доповідей, присвячених ролі бібліотек у формуванні національного інформаційного простору як чинника зміцнення національного інформаційного суверенітету (**Т. Ю. Гранчак**); розвитку інформаційно-комунікаційної діяльності бібліотек у контексті забезпечення доступу суспільства до знань та інформації (**О. М. Василенко, О. В. Воскобойнікова-Гузєва**); розбудові вітчизняних інформаційних ресурсів, зокрема формуванню на кооперативних засадах загальнодержавної реферативної бази даних «Україніка наукова» (**І. Й. Коваленко**); розвитку спеціалізованих інформаційних ресурсів (юридичних, картографічних, бібліотекознавчих тощо) (**М. В. Іванова**); нормативно-методичному забезпеченню формування та використання електронних ресурсів у бібліотеках (**Т. В. Данильченко**); запровадженню та функціонуванню е-послуг для дистанційних користувачів (**Н. Ю. Каліберда**); переходу від традиційних методів управління до інформаційно-технологічних, котрі забезпечують ефективну інтеграцію у сфері бібліотечного управління (**Н. М. Ніколаєнко**); науково-методичному забезпеченню краєзнавчої роботи бібліотек з використанням веб-сервісів (**О. В. Михайлова**); розвитку культурно-мистецького середовища, співпраці із зак-

ладами культури та органами місцевого самоврядування (**Г. І. Пристай**); історичним розвідкам традицій комплектування фондів бібліотек Близького Сходу шляхом надходження дарів (**А. М. Лямець**); розкриттю наукових досліджень з мистецтвознавства на основі розвитку веб-представництва (**І. В. Несміянова**).

Дискусія розгорнулася навколо питань формування інтегрованих інформаційних ресурсів бібліотек, архівів та музеїв комерційними структурами та підходів до оцінювання діяльності бібліотечно-інформаційних установ (**С. В. Бородін, К. Віслобоков**).

Обговорювалися й інші актуальні питання (правового забезпечення міжвідомчої співпраці бібліотек, архівів, музеїв та центрів науково-технічної інформації; стандартизації; обліку електронних інформаційних ресурсів), спрямовані на розвиток бібліотечно-інформаційної сфери України.

У процесі обговорення проблем, порушених під час засідання секції, були висунуті пропозиції щодо оновлення Закону України «Про бібліотеки і бібліотечну справу» та інших нормативно-правових актів. Йшлося про надання дозволу бібліотекам на оновлення комп'ютерної техніки як технологічного устаткування; розроблення та запровадження національних нормативно-методичних документів з обліку інформаційних ресурсів та бібліотечно-інформаційної діяльності (стандартів, типових положень, інструкцій тощо); створення робочих груп у рамках міжвідомчої кооперації та взаємодії бібліотечно-інформаційних установ (бібліотек, архівів, музеїв, центрів науково-технічної інформації) за напрямками бібліотечно-інформаційної діяльності та наукових досліджень у галузі бібліотекознавства, книгознавства, бібліографознавства; формування реєстру оцифрованих документів тощо.

Ольга Василенко,
канд. іст. наук, директор ІНМЗБІР НБУВ
Тетяна Данильченко,
мол. наук. співробітник НБУВ

Рукописна і книжкова спадщина в національному інформаційному просторі: теоретичні та практичні аспекти формування електронних ресурсів

У засіданні секції «Рукописна і книжкова спадщина в національному інформаційному просторі: теоретичні та практичні аспекти формування електронних ресурсів» взяло участь близько 50 фахівців з книгознавства, історії бібліотечних зібрань, опису різних видів друку, а також інформаційних технологій та соціальних комунікацій. Було заслухано 13 доповідей, в яких порушувалася проблематика щодо створення сучасних інформаційних ресурсів, пов'язаних з рукописною, книжковою, газетною спадщиною України.

Підвищений інтерес викликала доповідь завідувачів відділів НБУВ **Г. І. Ковальчук** і **К. В. Лобузіної** «Матеріали до Державного реєстру книжкових пам'яток на порталі НБУВ». Представлений науково-методичний ресурс, на переконання доповідачів, покликаний слугувати основою для формування загального інформаційного ресурсу книжкових пам'яток НБУВ, а в перспективі – для створення «Державного реєстру національного культурного надбання», його розділу «Книжкові пам'ятки України». Змістовністю вирізнялися виступи зав. відділу ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського **Н. Г. Мацібори** «Колекція шкільної навчальної книги з фонду ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського», наук. співробітника Інституту української археографії та джерелознавства ім. М. С. Грушевського НАН України **І. І. Альмеса** «Церковні книги» у Віцинському василіансько-

му монастирі (джерелознавчий аналіз за матеріалами інвентарного опису 1774 р.)».

На засіданні йшлося про необхідність інтеграції зусиль бібліотек щодо віртуальної реконструкції розпорощених історичних зібрань. Прикладом є діяльність з бібліографічної реконструкції книжкової спадщини митрополита Київського і Галицького Флавіана, про яку йшлося у виступі **О. В. Заєць**.

Заввідділу газетних фондів НБУВ **О. А. Вакульчук** ознайомила присутніх з основними критеріями, за якими відбувається відбір газет для першочергового оцифрування, формується їх електронна повнотекстова колекція. **І. М. Швець** привернула увагу присутніх до назви як основного елемента ідентифікації газети, навела низку прикладів зміни назв газет у зв'язку зі соціально-політичними змінами у суспільстві.

Інтерес присутніх викликали виступи **О. М. Гальченко** щодо баз даних на книжкові оправи; **О. Ю. Курганової** щодо ідентифікатора «фінгерпринт» при бібліографічному описі іноземних стародруків, зокрема ельзевірів; **Н. В. Заболотної** щодо ідентифікації певних кирилических стародруків.

Галина Ковальчук,

д-р іст. наук, зав. відділу НБУВ

Тетяна Мяскова,

канд. іст. наук, старш. наук. співробітник НБУВ

Національна архівна спадщина в інформаційному просторі

У роботі секції «Національна архівна спадщина в інформаційному просторі» взяли участь співробітники структурних підрозділів НБУВ, у складі яких відклалися документи Національного архівного фонду: Інституту рукопису, Інституту архівознавства, Фонду Президентів України. Серед гостей були працівники ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського та Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету.

Доповідачі зосередили свою увагу на теоретичних і практичних аспектах формування архівного документного ресурсу, як традиційного, так і електронного, проблемах, що виникають при створенні електронних архівних фондів та відповідних інформаційно-пошукових систем, архівних ресурсів як складової загальнодоступних електронних інформаційних ресурсів, переведенні в електронну форму національних надбань у сфері культури та науки України.

Також обговорювалися методичні та правові засади представлення в електронному інформаційному середовищі комплексних документних ресурсів (**Л. М. Яременко**), проблеми розроблення облікової електронної бази на архівні фонди Інституту рукопису (**І. С. Корчемна**), формування архівних фондів установ та бібліотечно-архівних колекцій (**О. В. Січова**, **І. А. Павлуша**), особових архівних фондів видатних діячів культури, науки, громадсько-політичних діячів та наукового описування документів різнорівневих фондів (**Т. С. Горбач**, **О. М. Купченко-Грінчук**, **Ю. В. Булгаков**, **І. В. Клименко**, **Н. А. Наумова**, **А. І. Шаповал**, **Т. В. Герасимова**), ступеня інформативності різних видів джерел, зокрема епістолярію, мемуарів, щоденникових записів (**Ю. О. Бойко**, **О. В. Березовська**, **Л. В. Шипко**), комплексів джерел з історії НАН України (**О. І. Вербіцька**, **О. А. Лук'янець**, **І. М. Шихненко**) та ін.

Учасники секції одностайно висловилися за активізацію діяльності спеціалізованих структурних підрозділів НБУВ та інших вітчизняних бібліотек, у фондах яких відклався значний джерельний масив рукописної наукової та історико-культурної спадщини України щодо створення цифрового ре-

сурсу на базі архівних документів та поглиблення співпраці у цій галузі з архівними установами України.

Лідія Яременко,
канд. іст. наук,

директор Інституту архівознавства НБУВ

Інформаційно-аналітична діяльність як чинник організації сучасного національного інформаційного простору

Значна частина учасників конференції взяла участь у роботі секції «Інформаційно-аналітична діяльність як чинник організації сучасного національного інформаційного простору». Серед них – фахівці провідних наукових установ, бібліотечних та інформаційних інституцій різних галузей: освіти, фінансових інститутів, інститутів права тощо.

Обговорювалися різні аспекти функціонування інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотек в умовах комплексних змін інформаційного середовища, зокрема, питання трансформації бібліотечних установ у центри соціальних комунікацій (**В. М. Горовий**); акцентувалася увага на інноваційному компоненті інформаційно-аналітичної діяльності (**С. М. Зозуля**); на ролі інформаційно-аналітичних структур у формуванні інформаційного простору в сучасних умовах (**В. М. Панченко**); на необхідності розвитку інформаційно-аналітичної діяльності як важливого елемента формування національного наукового простору (**В. Б. Андрущенко**). Свій науковий доробок репрезентували науковці інформаційно-аналітичних підрозділів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського: Фонду президентів України, Служби інформаційно-аналітичного забезпечення органів державної влади, Національної юридичної бібліотеки.

У результаті обговорення виступів учасники секційного засідання дійшли висновку, що в процесі розвитку інформаційно-аналітичної діяльності бібліотек як чинника організації сучасного національного інформаційного простору важливим є:

- розвиток співробітництва інформаційно-аналітичних підрозділів бібліотечних установ з університетами, громадськими організаціями, владними структурами, видавництвами та іншими інституціями з метою формування інтегрованих бібліотечно-інформаційних ресурсів та вдосконалення організаційно-методичних засад розвитку бібліотечного сегмента національного інформаційного простору;
- дослідження і впровадження в інформаційно-аналітичну діяльність бібліотек методик візуального представлення інформації як засобу структуризації, систематизації і консолідації великих обсягів даних національного інформаційного простору в інформаційно-аналітичному продукті;
- удосконалення методик організації відбору, структуризації, систематизації, збереження та використання інформації національного сегмента інформаційного простору соціальних мереж як важливого джерела вивчення суспільно-політичних процесів;
- активне рекламування бібліотеки як універсального інформаційного центру, просування інформації стосовно бібліотечних інформаційних ресурсів та послуг у мережевому середовищі.

Тетяна Гранчак,

д-р наук із соціальних комунікацій,
зав. відділу НБУВ

Каталогізація бібліотечно-інформаційних ресурсів на сучасному етапі

Близько 60 фахівців НБУВ, інших провідних бібліотек країни долучилися до роботи секції «Каталогізація бібліотечно-інформаційних ресурсів на сучасному етапі». Дослідницька увага учасників секційного засідання концентрувалася навколо актуальних питань, пов'язаних з трансформацією каталогів на сучасному етапі. Було заслухано 12 доповідей в яких розкривалися сучасний стан ката-

логів вітчизняних бібліотек, нові тенденції у зарубіжній каталогізації, проблеми формування національних авторитетних файлів.

У доповіді керівника секції, заввідділу НБУВ **Н. В. Стрішенець** наголошувалося на зростаючій ролі зведених каталогів, які перетворюються на ключовий компонент забезпечення глобального доступу до ширших, багатших фондів, ніж їх може надати ок-

рема бібліотека. Визначальними чинниками основних тенденцій розвитку сучасної каталогізації став стрімкий розвиток комп'ютерних і телекомунікаційних технологій. Нині мова йде вже про каталоги наступного покоління, основним завданням яких є забезпечення одночасного централізованого пошуку і у бібліотечному фонді, і у реферативних та повнотекстових базах даних. Особливістю сучасної каталогізації є також приєднання до бібліографічного опису змісту видання, що значно розширює можливості пошуку в електронному каталозі. Відповіддю на нові вимоги часу стало розроблення американськими та західноєвропейськими бібліотекарями якісно нових правил каталогізації – «Resource Description and Access» («Опис та доступ до ресурсу»), які є свідченням змін, що відбуваються в каталогізації.

Більшість виступів ґрунтувалася на досвіді роботи конкретних бібліотечних установ. Наголошувалося на важливості переорієнтації з традиційних процесів каталогізації на формування електронних каталогів (**О. О. Сербін**). порушувалися питання предметизації, тобто розкриття фондів за змістом (**М. М. Чегринцев**), ретроспективної конверсії та трансформації карткових каталогів (**П. І. Шекера, Л. П. Курвякова, Н. В. Вараксіна**). Відбулася презентація спільного проекту корпоративної каталогізації медичних бібліотек України щодо формування бази даних статей з медичної періодики (**Є. В. Коцюра**). Розкрито досвід науково-методичної роботи з вирішення проблем, що виникають у практичній роботі НБУВ та бібліотек НАН України у процесі аналітико-синтетичного опрацювання бібліотечно-інформаційних ресурсів (**С. Г. Смуць**).

Активно обговорювалися питання розроблення єдиної стратегії створення національних авторитетних файлів, коли кожна національна бібліотека

країни бере на себе відповідальність за створення авторитетних записів на імена осіб і назви організацій відповідної галузі (**І. П. Антоненко, О. В. Ісаєва**). Підвищений інтерес у присутніх викликав досвід Кіровоградської ОУНБ ім. Д. І. Чижевського щодо каталогізації ресурсів Інтернету за допомогою Дублінського ядра метаданих (**О. М. Волохін**). Зазначалося, що у бібліотеці розроблено оригінальне програмне забезпечення Редактор-Конвектор, який дозволяє створювати та редагувати метадані в форматі Дублінського ядра, імпортувати опис ресурсу до бібліографічної бази даних бібліотечної системи як MARC-запис, який не відрізняється від бібліографічного опису джерела на паперовому носії.

Присутні заслухали результати проведеного моніторингу сайтів НАН України щодо представлення на них електронних каталогів (**О. В. Полякова**). Наголошувалося, що бібліотеки, які створюють електронні каталоги своїх фондів та вступають на шлях повної автоматизації основних технологічних процесів, повинні виважено та відповідально підходити до організації своїх електронних бібліографічних ресурсів. Адже це є початком Зведеного електронного каталогу бібліотек мережі.

Окремо на секції порушувалися питання про неузгодженість застосовуваних вітчизняними бібліотеками версій програмного забезпечення АБІС. Шляхом вирішення проблеми може стати вироблення єдиних підходів для мережі наукових бібліотек з українізації інтерфейсу робочих модулів системи та впровадження стандартів опису електронних ресурсів та інших видів документів.

Олена Сокур,

мол. наук. співробітник НБУВ

Біобібліографічна складова національного електронного інформаційного простору

Секція «Біобібліографічна складова національного електронного інформаційного простору» працювала на базі Інституту біографічних досліджень НБУВ. На обговорення було винесено 13 доповідей та повідомлень науковців і бібліотечних фахівців — працівників НБУВ, ЦНБ НАН Білорусі (Мінськ), Національної наукової медичної бібліотеки України, Харківської державної академії дизайну і мистецтв. У засіданні взяли участь представники Національної парламентської бібліотеки України, бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М. Драгоманова, Державної науково-педагогічної бібліотеки ім. В. О. Сухомлинського, Національної бібліотеки України для дітей, нау-

кової бібліотеки Національного авіаційного університету, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В. Г. Заболотного, наукової бібліотеки Української інженерно-педагогічної академії (Харків), Книжкової палати України ім. Івана Федорова.

Директор Інституту біографічних досліджень НБУВ **В. І. Попик** проаналізував провідні тенденції розвитку електронних інформаційних ресурсів, їх можливості щодо піднесення освіти, науки і культури в суспільстві та наголосив, що одне з найголовніших завдань бібліотек України — долучитися до формування загальнонаціональних, регіональних, галузевих, тематичних ресурсів, зокрема ди-

намічних баз біографічної та біобібліографічної інформації, на новітніх принципах, відповідно до вимог часу та потреб сучасних користувачів.

Проблематика доповідей співробітників Інституту біографічних досліджень НБУВ (**С. М. Ляшко, Н. І. Любовець, О. М. Яценка, Н. П. Марченко** та ін.) загалом окреслювалася колом питань спеціальної теми НДР «Бібліотеки як центри формування ресурсів біографічної інформації», яка нині розробляється.

Присутніми були висловлені конкретні пропо-

зиції стосовно удосконалення методики роботи з організації сучасного інформаційного простору.

Підсумком секційного засідання став висновок про те, що досягнення вагомих результатів у нарощуванні біобібліографічної складової національного електронного інформаційного простору можливе лише за умови дієвої співпраці вчених, спеціалістів усіх наукових установ, закладів освіти, бібліотек, архівів та музеїв країни.

Тетяна Котлярова,
мол. наук. співробітник НБУВ

Бібліотека – освіта – інновації

Представники профільних кафедр вишів Києва, Львова, Луцька, Харкова, Баку, фахівці Російської державної бібліотеки, провідних національних і наукових бібліотек України взяли участь у роботі круглого столу «Бібліотека – освіта – інновації». Учасники заходу обговорювали важливі питання розвитку соціокомунікаційної діяльності бібліотеки, оптимізації вищої та післядипломної освіти сучасних бібліотечно-інформаційних фахівців, викликані набуттям бібліотекарями, бібліотекою нових якостей та компетенцій.

Особливу увагу було приділено питанням дослідження бібліотеки як соціокомунікаційної системи інформаційного суспільства (**І. О. Давидова**), подолання сучасних викликів суспільства шляхом розвитку нових функцій бібліотек зі створення знанневих ресурсів, відкриття і ведення електронних архівів, якісної навігації у світі наукової інформації (**Т. О. Ярошенко**), визначення місця спеціальної підготовки бібліотечних фахівців у стратегіях медіаосвіти (**В. О. Ільганаєва**), проблемам якості безперервної бібліотечно-інформаційної освіти, впровадженню інноваційних форм і методів (**В. В. Загуменна, Я. О. Хіміч**), обговоренню нових вимог до професії, що висувуються динамічним інформаційним світом,

розширення професійних компетенцій, а саме з проєктного менеджменту (**Я. Є. Сошинська**). Констатувалося, що запорукою успіху у такому складному процесі може стати врахування зарубіжного досвіду побудови бібліотечної освіти, зокрема США (**С. О. Чуканова**), Азербайджану (**Парвіз Казімі**), впровадження напрацювань з удосконалення бібліотечно-інформаційної освіти, представлених у дисертаційних дослідженнях вітчизняних науковців (**Л. А. Литвинова**), досвіду європейських країн з підготовки кадрів для бібліотек, музеїв, архівів (**С. О. Шемаєв**). Надзвичайно актуальними були визначені питання нової ролі сучасної бібліотеки в юридично-правовому інформуванні та консультуванні громадян (**О. А. Долотова**). Значну увагу учасники засідання приділили документознавству як комунікаційному середовищу та навчальній дисципліні (**В. В. Добровольська, Т. В. Яцечко-Блажечко, С. В. Яцечко**).

Головне резюме учасників круглого столу – нові вимоги до професії потребують розвитку нових компетенцій, які забезпечать нову якість освіти та професійної діяльності.

Олена Воскобойнікова-Гузєва,
канд. іст. наук, провід. наук. співробітник НБУВ

Довідково-інформаційне обслуговування в електронному середовищі

У форматі круглого столу обговорювалася і тема «Довідково-інформаційне обслуговування в електронному середовищі». Обмінятися думками тут зібралися провідні фахівці НБУВ, ДНПБ України ім. В. О. Сухомлинського, Інституту енциклопедичних досліджень НАН України, Національної парламентської бібліотеки України, Державної архітектурно-будівельної бібліотеки, Рівненського державного гуманітарного університету, загалом 35 осіб.

Керівник Центру науково-бібліографічної інформації НБУВ **Т. В. Добко** визначила основні тенденції довідково-бібліографічного обслуговування (ДБО) у наукових бібліотеках – розширення сфери надання консультаційних послуг, насамперед, щодо використання електронних інформаційних ресурсів; стирання меж між ДБО та іншими формами бібліотечно-обслуговування; комплексність задоволення інформаційних запитів користувачів бібліотек (бібліографічною, фактографічною і пов-

нотекстовою інформацією); ширше використання соціальних мереж для надання послуг та інформування про науково-інформаційну діяльність установ; нові інформаційні ресурси та можливості інформаційного пошуку.

Досвід Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського у створенні електронних бібліографічних ресурсів висвітлила в. о. директора цієї установи **Л. О. Пономаренко**.

Питання обслуговування користувачів розглядалися системно, в комплексі з проблемами підготовки та використання бібліографічних, довідково-інформаційних продуктів. Декілька доповідей було присвячено проблематиці бібліографічного дослідження життя та творчості Т. Г. Шевченка. Її історичні аспекти висвітлив у своєму виступі проф. Національного авіаційного університету **М. В. Геращенко**. Про стан та перспективи створення всеукраїнського електронного ресурсу «Бібліографічна Шевченкіана» доповіли зав. відділу НБУВ **В. Ю. Омельчук** і наук. співробітник **Л. С. Новосолова**, **Л. В. Беляєва** і **І. Д. Войченко** ознайомили присутніх зі своїм дослідженням видань «Кобзаря» Т. Г. Шевченка мовами народів світу та розповіли про підготовку бібліографічного покажчика.

Про створення біобібліографічних покажчиків з метою бібліотечно-інформаційного забезпечення агроєкологічної галузі на прикладі Житомирської області йшлося у виступі директора бібліотеки Житомирського національного агроєкологічного університету **М. В. Ігнатюк**.

Підвищений інтерес у аудиторії викликала доповідь директора Інституту енциклопедичних досліджень НАН України **М. Г. Желєзняк**, у якій порушувалися проблеми, пов'язані зі створенням та підтримкою першої української онлайн-енциклопедії – «Енциклопедія Сучасної України (ЕСУ)» (<http://esu.com.ua>). Концепціям інтернет-варіанту енциклопедичного словника «Чернігівці ХХ–ХХІ століть» та покажчика «Науковці України ХХ–ХХІ століть» були присвячені виступи мол. наук. співробітника цього Інституту **В. С. Мухи** і голов. бібліотекаря **Р. В. Руденко**. Роль та значення електронного каталогу бібліотеки Інституту розкрив у своїй доповіді **С. І. Очеретянюк**.

Про систему довідково-інформаційного обслуговування, у т. ч. й надання платних послуг, в Австрійській національній бібліотеці йшлося у доповіді зав. відділу НБУВ **Т. І. Арсєнко** і наук. співробітника **М. А. Вороб'я**.

Тематичні колекції веб-ресурсів як важлива складова сучасного інформаційного середовища та ресурсна база онлайн-ового ДБО – тема виступу **Н. В. Доброї**.

Доповідачка зазначила, що вітчизняні бібліотекарі активно використовують досвід зарубіжних колег щодо корпоративної взаємодії у напрямі створення та формування колекцій веб-ресурсів за визначеною тематикою. Це дає змогу уникати дублювання ресурсів у процесі їх оцінки та відбору, а також забезпечує максимальну повноту представлення інформації.

Активне обговорення викликала доповідь зав. відділу НБУВ **В. М. Чупріної** про зростаючі можливості надання інформаційних послуг віддаленим користувачам за допомогою функціонування служби міжбібліотечної абонементу (МБА) і доставки документів (ДД) з використанням сучасних інформаційних технологій.

Про участь відділу національної бібліографії НБУВ у міжнародному корпоративному проєкті, а саме, у поповненні бази даних «Міжнародного сводного каталога русскої книги (1918–1926)» доповів наук. співробітник НБУВ **Д. В. Устиновський**. Питання формування українського бібліографічного репертуару порушила у своєму виступі **І. Г. Лиханова**. Вона розповіла про створення та використання покажчика «Книга в Україні. 1861–1917», що виходить за матеріалами суттєво доповненої картотеки відомого книгознавця **С. Й. Петрова**.

Стан та перспективи розвитку відкритого електронного архіву як засобу забезпечення користувачів бібліографічною інформацією проаналізував у своєму виступі **П. М. Штих**. Доповідач закликав наукові бібліотеки, насамперед НАН України, до участі у формуванні ресурсу, який дасть змогу ширше представити міждисциплінарне знання, літературу з усіх галузей науки і техніки, наблизити ретроспективну інформацію до науковців.

Про інноваційні форми обслуговування читачів у бібліотеці Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету йшлося у виступі її директора **О. І. Шкіри**.

Усі учасники засідання наголошували на важливості активізації міжвідомчої взаємодії головних академічних бібліотек і бібліотек наукових установ НАН України, університетів, координації та кооперації з національними галузевими бібліотеками, науково-інформаційними установами зі створення на корпоративних засадах національного інтегровано-го довідково-бібліографічного ресурсу України.

Тетяна Добко,
д-р наук із соціальних комунікацій,
керівник Центру науково-бібліографічної інформації НБУВ
Віталіна Шкаріна,
мол. наук. співробітник НБУВ

Бібліотека та бібліометрія: світовий досвід, українська перспектива

Моніторингу наукового потенціалу та оцінювання ефективності діяльності вчених в останні роки приділяється підвищена увага. Тому природним став підвищений інтерес до семінару «Бібліотека та бібліометрія: світовий досвід, українська перспектива», у роботі якого взяли участь понад 40 фахівців.

Ключовим на семінарі став виступ завідувача міжгалузевої лабораторії теорії і практики наукометрії МОН України та НАН України (в структурі Центру досліджень науково-технічного потенціалу та історії науки ім. Г. М. Доброва НАН України), члена міжнародного товариства наукометрії та інформетрії **В. П. Рибачука**. Він ознайомив учасників конференції з позитивною реакцією наукової спільноти на Декларацію про оцінювання наукових досліджень, оприлюднену 2012 р. на щорічній конференції Американського товариства клітинної біології у Сан-Франциско. Вона закликає відмовитися від використання імпаکت-фактора журналів при оцінюванні результатів наукових досліджень, оскільки місія науки – одержання нових знань, а не маніпулювання цифрами. Водночас доповідач відзначив пасивне ставлення української наукової спільноти до ідеї декларації, яка продовжує вважати, що тільки публікації в журналах з високим

імпаکت-фактором є науковими, а всі інші – другорядними.

Підвищену увагу викликала презентація наук. співробітника відділу бібліометрії та наукометрії НБУВ **Т. В. Симоненко** «Бібліометрика української науки». Представлена нею інформаційно-аналітична система моніторингу та відстеження тенденцій розвитку вітчизняної науки функціонує на засадах конвергенції зі світовими наукометричними платформами Scopus, Ranking Web of Research Centers, Web of Science та Google Scholar. Завдяки консолідації бібліометричних даних з цими платформами вона може слугувати об'єктивною джерельною базою для отримання даних при експертному оцінюванні результатів професійної діяльності науковців і дослідницьких колективів. Програмний інструментарій системи забезпечує статистичну обробку даних для одержання широкого спектра аналітичних матеріалів щодо наукового потенціалу України, а геоінформаційна складова – їх наочно-просторову візуалізацію.

Леонід Костенко,
канд. техн. наук, зав. відділу НБУВ
Олександр Жабін,
наук. співробітник НБУВ

Формування електронних інформаційних ресурсів наукових бібліотек: прикладний аспект

До роботи науково-практичного семінару «Формування електронних інформаційних ресурсів наукових бібліотек: прикладний аспект» долучилося 36 учасників конференції, зокрема, заступник директора Інституту проблем реєстрації інформації НАН України **А. А. Крючин**, заступники директора Національної історичної бібліотеки України **С. І. Смілянець** і **І. Е. Дяченко**, керівник Центру формування бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ **О. П. Бодак**, завідувачі відділів НБУВ **Н. Ф. Самохіна** і **Н. Я. Зайченко**, провідні фахівці Державної науково-педагогічної бібліотеки України ім. В. О. Сухомлинського, Державної наукової архітектурно-будівельної бібліотеки ім. В. Г. Заболотного, Наукової бібліотеки Національного педагогічного університету ім. М. П. Драгоманова, Науково-технічної бібліотеки Національного авіаційного університету, Науково-технічної бібліотеки Національного університету харчових технологій, Національної

академії державного управління при Президентові України, Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана, Київського національного університету будівництва і архітектури та НБУВ.

На семінарі обговорювалися проблеми та перспективи формування електронних інформаційних ресурсів наукових бібліотек, зокрема, нормативно-правове забезпечення формування електронних інформаційних ресурсів, корпоративна взаємодія наукових бібліотек України у галузі створення електронних бібліотечно-інформаційних ресурсів, а також методико-технологічне забезпечення процесу формування електронних інформаційних ресурсів бібліотек, облік електронних ресурсів у бібліотеках.

Ольга Бодак,
канд. іст. наук, керівник Центру формування
бібліотечно-інформаційних ресурсів НБУВ